Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi

Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice

Year-Book „Petre Andrei" University from Iasi

Fascicle: Law, Economic Science, Political Sciences

ISSN: 2248-1079

Coverd in: CEEOL, Index Copernicus, Ideas, RePeC, Socionet, Econpapers

---

THE GOVERNING OF THE CONSTITUTIONALISTS (JULY 1900-FEBRUARY 1901)

[GUVERNAREA CONSTITUŢIONALILOR (IULIE 1900-FEBRUARIE 1901)]

Silvia BOCANCEA

Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2015, Tomul 16, Decembrie, pp: 107-119

Published by:

Lumen Publishing House

On behalf of:

„Petre Andrei" University from Iasi

The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901)

[Guvernarea constituţionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]

Silvia BOCANCEA[1]

Abstract

The government of the Constitutionalists (July 1900- February 1901).The brief rule of Carp (July 1900 to February 1901) took place in a difficult context where the drought and the internal financial crisis shook hands with the international financial crisis. In the following, using the method of perspectivism, I plan to show that Petre P. Carp didn't came unprepared to the Government as it has then been said, but acted in turbulent times in which not only the European bankers were not beside him but not even those who led him to believe that they will support him weren't, namely the conservatives. My attention will go toward the political wishes of Carp, to the measures he adopted but also to the allegations and the facts of his competitors, especially conservatives, without losing sight of the action of an important factor on the Romanian political scene: King Carol I.

Keywords:

Petre P. Carp, conservative, constitutional, political program, Carol I, perspectivism.

[1] Lector universitar doctor, Facultatea de Ştiinţe Politice şi Administrative, Universitatea "Petre Andrei" din Iaşi, E-mail: silviabocancea@yahoo.com.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

1. Introducere

În iulie 1900 Petre P. Carp ajungea pentru prima dată preşedinte al consiliului de miniştri dar aceasta nu era şi prima oară când ocupa un fotoliu ministerial căci mai fusese ministru al Afacerilor Străine (aprilie-decembrie 1870 şi martie 1888-martie 1889), al Cultelor (ianuarie – aprilie 1876), al Domeniilor (decembrie 1891-1895). În decembrie 1910 a ajuns prim ministru pentru a doua oară, funcţie pe care a deţinut-o pânăîn martie 1912. El a fost şi diplomat, a reprezentat interesele României la Paris (1867-1868) şi la Viena (1882-1884) – cea mai importantă misiune a sa, soldată cu aderarea României la Tripla Alianţă. Din perspectiva unei cariere politice desfăşurată pe parcursul a aproximativ cinci decenii prezenţa sa la guvernare a fost una modestă,o serie de cauze (de natură obiectivă şi subiectivă) explicând acest fapt. Dar această prezenţă modestăîn funcţii ministeriale a fost contrabalansată de o remarcabilă activitate politică în Parlament concretizată în propuneri de legi, amendări ale unor proiecte legislative sau luări de poziţie în problemele importante ale epocii. Conservatorul Carp, unul dintre cei mai incomozi politicieni atât pentru confraţii ideologici cât şi pentru adversarii politici, s-a remarcat prin profesionalism, dovedit de oferta programatică, „Era nouă" - platforma care s-a impus în faţa celor conservatoare şi liberale, cantonate în domeniul dezideratelor, prin soluţiile concrete, conservatoare, la problemele reale ale societăţii româneşti;prin cinstea exemplară; prin civilitatea atitudinii şi prin limpezime discursivă.

Scurta sa guvernare din iulie 1900-februarie 1901 s-a desfăşurat într-un alambicat context intern în care seceta prelungită şi acuta criză financiarăs-au manifestat pe fondul crize financiare internaţionale alimentate de războiul anglo-bur (1899-1902). Măsurile luate de către guvernul Carp ce au vizat creşterea impozitelor l-au făcut rapid nepopular atât printre puţinii susţinători dar mai ales printre contestatari nu doar liberali ci şi conservatori, care au pus umărul din plin la înlăturarea lui. Apoi lipsa de susţinere financiară din partea Germaniei, pe care Carp conta, a contribuit la şubrezirea poziţiei sale de prim ministru. Nu trebuie pierdut din vedere nici rolul jucat de regele Carol I, care ofensat de părerea prea sinceră exprimată de Carp în faţa împăratului Wilhelm I la adresa sa, i-a retras sprijinul fapt capital pentru obiceiurile acelor timpuri.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

Folosindu-mă de metoda perspectivismului în accepţiunea lui Mannheim [2], îmi propun să arăt că Petre P. Carp nu a venit nepregătit la guvernare aşa cum s-a spus în epocă ci a acţionat în vremuri de criză când împotrivă i-au fost condiţiile meteorologice, confraţii ideologici şi contextul internaţional. Dacă ar fi dorit cu orice preţ să păstreze puterea el nu ar fi respins oferta financiară venită din partea unor puteri, „foarte, dar foarte serioase" în spatele cărora, după cum spune Carp,

„am văzut ... tendinţa aproape neascunsă de a pune România, prin mijlocul raporturilor economice, în poziţia de a nu mai fi pe deplin liberăîn orientarea politicii sale" [3].

Atenţia mea se va îndrepta spre situaţia politică a lui Carp în momentul în care i s-a încredinţat formarea cabinetului, atât în cadrul familiei politice căreia îi aparţinea cât şi în acela al vieţii politice româneşti, măsurile luate de acesta, precum şi asupra circumstanţelor părăsirii puterii politice.

2. Constituirea guvernului – iulie 1900

Căderea guvernului Gh. Gr. Cantacuzino (iulie 1900) a avut drept consecinţă asupra familiei conservatoare o strângere a rândurilor membrilor ei. În întreaga lor istorie organizaţională, conservatorii au fost mai mereu afectaţi de fenomenul fragmentarismului: junimişti politici, catargişti, manişti, filipescani, marghilomani, takişti care nu s-au separat niciodată definitiv dar nici nu s-au unit definitiv lăsând loc manevrelor politice destabilizatoare ale competitorilor politici liberali. Dispariţia fizică a lui L. Catargiu din fruntea Partidului Conservator (1880-1899) lăsa locul liber lui Petre P. Carp cel care deşi nu fusese niciodată membru al organizaţiei, ba chiar condusese gruparea junimiştilor politici şi înfiinţase un partid conservator nou, Partidul Constituţionalilor (1891), era recunoscut pentru valoarea ideilor sale conservatoare, a profesionalismului său. Nedorit de anumite grupări conservatoare (takişti, manişti) la preşedinţia Partidului Conservator, el a pierdut funcţia în faţa lui Gh. Gr. Cantacuzino, „Nababul", care a fost ales rapid, fără respectarea regulamentelor interne ale organizaţiei [4]. Se pare că nici regele nu a fost

[2] Karl Mannheim, *Ideology and Utopia,* Routledge şi Kegan Paul Ltd., Londra, 1968, p. 37.
[3] Discursul lui Carp la Senat, 4 decembrie 1900, apud C. Gane, *P. P. Carp şi locul său în istoria politică a ţării*, vol.II, Editura Ziarului „Universul",Bucureşti, 1936, p. 255.
[4] T. Maiorescu, *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*, ediţia Stelian Neagoe, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1994,p. 264.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

străin de această manevră politică [5]. P. P. Carp, după cum spune Bacalbaşa[6], s-a simţit jignit şi a „încheiat tratările cu conservatorii", războiul intern fiind declanşat.

Prin căderea guvernului Cantacuzino s-au creat condiţiile propice unei neteziri a asperităţilor dintre conservatori dar acest proces a fost unul greoi marcat de neînţelegeri privind persoanele, împărţirea portofoliilor - constituţionalii nu-l doreau pe T. Ionescu la Interne, dar cantacuziniştii revendicau acest minister - şi chestii minore precum locul de întâlnire: P. P. Carp refuza să se întâlnească cu Cantacuzino la Th. Rosetti, preferând ca loc de întâlnire casa lui C. Olănescu. Şi tot Carp refuza discuţiile invocând motive „întemeiate" precum: „Eu nu pot deranja toate planurile mele de vară pe temeiul unor «tratative»" [7].

În cele din urmă, discuţiile duse între P. P. Carp şi D. A. Sturdza, P. P. Carp şi Gh. Gr. Cantacuzino, N. Filipescu şi Al. Marghiloman au dus la formarea unui nou guvern astfel alcătuit: Carp – preşedinte al Consiliului de miniştri şi Finanţe, Maiorescu la Justiţie, Marghiloman la Externe, C. C. Arion la Culte, Filipescu la Domenii, C. Olănescu la Interne, J. Lahovari la Război şi I. Grădişteanu la Lucrări Publice. Despre noul guvern şi contextul intern al instaurării lui, regele îi scria surorii sale, Maria de Flandra: „noul guvern este mult mai capabil decât cel precedent; în orice caz acesta are încrederea mea ceea nu puteam spune despre cabinetul Cantacuzino" [8].

Dar componenţa guvernului nu a fost nici pe placul vechilor conservatori, care se temeau de o întărire a poziţiei elementului constituţional în Partidul Conservator, şi nici pe cel al constituţionalilor (Sc. Vârnav, L. Costache, D. Laurian, J. Miclescu) [9] care nu înţelegeau pentru ce anume şeful lor acceptase o situaţie care le era defavorabilă căci Cantacuzino era în continuare şef al Partidului Conservator, iar Parlamentul îi era potrivnic: majorităţile erau takiste, Carp având vreo 8 susţinători în Cameră şi vreo 6 la Senat [10]. Acestor nemulţumiţi li s-a alăturat şi Maiorescu, dar, aşa cum observa Z. Ornea [11], mult mai târziu.

[5] I. Bulei, *Sistemul politic al României moderne. Partidul Conservator,* Editura Politică, Bucureşti, 1987, p. 202.
[6] C. Bacalbaşa, *Bucureştii de altădată,* f. ed., Bucureşti, 1933, vol. II, p. 259.
[7] I. Bulei, *op. cit.*, p. 215.
[8] S. Cristescu, *Carol I. Corespondenţa privată (1872-1912)*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005, p. 393.
[9] I. Bulei, *op. cit.,* p. 216.
[10] Cf. C. Gane, *op.cit.*, vol. II, p. 241.
[11] Z. Ornea, *Junimea şi junimismul*, vol. I, II, Editura Minerva, Bucureşti, 1998, vol. I, p. 350.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

Judecăţile criticului literar au fost făcute *post factum* (1916-1917) când era deja necordial cu Carp. Maiorescu chiar a participat la tratativele din 1900 şi nu a opus veto-ul său, ci a acceptat o dată cu Carp (uneori în numele lui) formula de guvernare (inclusiv menţinerea parlamentului şi cedarea internelor) stabilită, intrând chiar în cabinet.

Ca urmare a negocierilor purtate înainte de formarea guvernului, în iulie 1900, a avut loc fuziunea conservatorilor şi a constituţionalilor întruniţi la Clubul Conservator din Bucureşti. Organele lor de presă „Timpul" şi „Constituţionalul" s-au contopit şi au format „Conservatorul"[12]. Şeful partidului rămânea mai departe Gh. Gr. Cantacuzino. Dar conservatori de marcă, precum gen. Manu, cu idiosincrazii puternice la adresa junimiştilor, lăsat pe dinafara formulei guvernamentale, a protestat înaintându-şi demisia din preşedenţia Clubului Conservator bucureştean. Nici T. Ionescu nu avea motive să fie mulţumit dar, versatil, şi-a ascuns ostilitatea lăsând să se înţeleagă că va sprijini guvernul [13].

Situaţia lui Carp în cadrul acestei noi organizaţii era descrisă de Iorga astfel: „Carp, care-şi avea credincioşii, admiratorii şi devotaţii, dar nu ştiuse, nu voise a-şi crea, în trufia sa de *iuncăr*, un mai larg cerc de simpatii, se găsi deci în faţa nu numai a subminării de către liberali, … ci şi înaintea adâncii jigniri a lui T. Ionescu care refuzase cu dispreţ intrarea într-o formaţiune la a cărei alcătuire nu lucrase el însuşi" [14].

Venirea la putere a lui Carp s-a produs în urma fuzionării Partidului Conservator cu cel al Constituţionalilor, proces care nu a a vut timp să fie aprofundat şi care nu a fost asumat până la capăt de numele importante ale celor două partide. Formula guvernamentală care nu a reuşit să reflecte realitatea parlamentară, prin neincluderea lui Take Ionescu, personaj neagreat de Carp, dar şi reciproca este la fel de adevărată, a ajuns să fie boicotată tocmai de către cei care trebuiau s-o susţină adică de către conservatori.

3. Guvernarea

C. Bacalbaşa nota: „Cabinetul Carp deşteptase mari speranţe când a venit la cârmă. Opinia publicăîl aştepta ca pe un mântuitor. Toţi se întrebau ce va ieşi din acel cap pe care mulţi îl credeau genial" [15]. Şi din el

[12] I. Bulei, *op. cit.*, p. 216.
[13] C. Bacalbaşa, *op.cit.,* vol. II, p. 289.
[14] N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. X, *Întregitorii*, Bucureşti, 1939, p. 274.
[15] C. Bacalbaşa, *op. cit.,*vol. II, p. 290.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

a ieşit un program de guvernare expus mai demult, în ianuarie 1897, la un banchet al conservatorilor ţinut la Botoşanila care a adăugat idei noi [16].

Propunerile sale generale pentru acoperirea deficitului financiar au fost prezentate în prima şedinţă a cabinetului şi vizau: vânzarea acţiunilor Băncii Naţionale, a monopolului hârtiei de ţigarete, vânzarea petrolului lui „Diskonto"şi a flotilei maritime. Ultima propunere a primit observaţii din partea chiar a propriilor miniştrii şi la fel ca în trecut Carp şi-a manifestat disponibilitatea de a accepta noi soluţii. În toamna anului 1900, el a adus proiecte concrete precum: cedarea către un sindicat al bancherilor a venitului monopolului hârtiei de ţigarete pe timp de 12 ani şi 7 luni, modificarea unor dispoziţiuni din legea impozitului asupra băuturilor spirtoase („legea ţuicii"), câteva concesiuni de petrol, eventual desfacerea flotei comerciale şi cedarea ei, câteva concesiuni din pădurile statului, o convenţie cu Banca Naţională. Pentru viitor, el propunea reducerea bugetului de la 238 milioane la 222-223 milioane prin: reorganizarea administraţiei, mărirea comunelor şi desfiinţarea subprefecturilor sau împuţinarea numărului lor, monopolul cârciumilor din comunele rurale.

Dintre soluţiile înaintate de guvern proiectul de cedare a monopolului hârtiei a trecut uşor prin cele două Camere. Dar „legea ţuicii", concepută clar cu intenţia de a mări veniturile statului (impozitul pe pogonul de pruni se ridica de la 10 lei la 90 de lei) [17] a constituit prilej pentru „agitatorii fără conştiinţă", cum spune Iorga, să cheme la „răscoală pe ţăranii din regiunea de podgorii" [18]. Guvernul, care se aştepta la astfel de manifestări, a atras atenţia prefecţilor, prin intermediul Ministerului de Interne, să ia măsuri însoţite de publicarea prin presa locală şi prin afişaj la locuri vizibile a unor extrase cu dispoziţiile legii [19]. Răscoalele din Buzău au făcut guvernul să aducă modificări substanţiale noii legi, stabilind cantităţile de ţuică ce urmau să fie supuse taxării. Barbu Ştirbei afirma: „Legea ţuicii a fost rău concepută, aplicatăînainte de a fi promulgată, fărăştirea chiar a prefecţilor de judeţe, care ne-au adus la cunoştinţă că prin revolta contribuabililor era un prost debut pentru guvern" [20]. La rândul său, Maiorescu notaşi el: „N-a fost bine studiată legea, or n-a fost bine instruită, nici explicată prefecţilor" [21].

[16] C. Gane, *op. cit.*, vol. II, p. 242.
[17] „D.A.D.", şedinţa din 3 octombrie 1900, p. 27 apud M. Iosa şi Tr. Lungu, *Viaţa politicăîn România (1899-1910)*, Editura Politică, Bucureşti, 1977,p. 68.
[18] N. Iorga, *op. cit.*, vol X, p. 276.
[19] „D.A.D.",Şedinţa din 3 octombrie 1900, p. 41. apud M. Iosa şi Tr. Lungu, *op. cit.*, p. 68.
[20] Apud M. Iosa, Tr. Lungu, *op. cit.*, p. 70.
[21] T. Maiorescu, *Însemnări* …, apud I. Bulei, *op.cit.*, p. 220.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

Proiectul de concesionare a *pipe-line*-ului de petrol către americani nu a întrunit nici adeziunea miniştrilor săi şi nici a regelui. M. Iosa şi Tr. Lungu au lansat ideea că regele, fiind apărător al intereselor germane, nu s-a arătat dispus să susţină o măsură care i-ar fi întărit poziţia societăţii americane în detrimentul băncilor şi societăţilor germane [22].

Pentru a acoperi golul din tezaur, Carp a hotărât să vândă acţiunile statului pe care le deţinea la Banca Naţională. Propunerea sa, care ar fi adus statului un venit de 16 mil. lei a fost respinsă de către reprezentanţii acesteia, fapt pentru care primul ministru s-a adresat băncii germane „Diskonto-Geselschaft". Protesul energic al liberalilor i-a îndepărtat pe bancherii germani de la negocieri şi i-a readus în prim plan pe reprezentanţii Băncii Naţionale, care au şi acceptat oferta (decembrie 1900). Suma obţinută a fost de 14.800.000 lei. Totodată erau prelungite privilegiile acesteia pânăîn decembrie 1920 [23].

A existat printre soluţiile primului ministru şi aceea a contractării unor împrumuturi în străinătate. Cu scopul de a sonda piaţa financiară franceză, ministrul de externe Marghiloman s-a deplasat la Paris folosind ca pretext expoziţia organizatăîn capitala franceză.

Despre posibilitatea unui împrumut extern care ar fi acoperit datoria contractată în 1899 şi care i-ar fi lăsat şi un excedent de vreo 50 milioane, Carp a vorbit în faţa Senatului, în decembrie 1900. Oferta, care venea din partea „unor puteri financiare foarte, dar foarte serioase" ce aveau capacitatea de a da nu 220 milioane, ci 400, „şi asta imediat" a fost refuzată de către primul ministru din mai multe considerente. Maiîntâi, pentru că „orice împrumut aş face astăzi, nu-l pot face decât în condiţiuni foarte oneroase şi … al doilea, pentru că am văzut în dosul acestor propuneri tendinţa aproape neascunsă de a pune România, prin mijlocul raporturilor economice, în poziţia de a nu mai fi pe deplin liberăîn orientarea politicii sale" [24].

În decembrie/ianuarie 1901 înainte de a pleca la Berlin, acesta a dat un interviu pentru ziarul „Adevărul" unde a dezvăluit scopul vizitei sale: „am să-i spun [contelui Bülow –n.ns. S.B.] că, tocmai fiindcă sunt angajaţi la noi cu un miliard, au datoria să ne menţină creditul şi să nu ne întoarcă spatele când privirile noastre sunt aţintite spre Berlin şi să nu ne gonească pe alte pieţe. Am să-i arăt propunerea făcută de sindicatul de bancheri francezi pentru consolidarea datoriei noastre, pe care am respins-

[22] M. Iosa, Tr. Lungu, *op. cit.*, p. 71.
[23] *Ibidem*, p. 72.
[24] Discursul lui Carp la Senat, 4 decembrie 1900, apud C. Gane, *op. cit.*, vol. II, p. 255.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

o din cauza politici noastre externe … Dar sper să reuşesc să obţin 300.000.000 şi abia atunci voi începe să guvernez" [25].

Acolo el a fost primit cu onoruri de către autorităţile germane (Wilhelm al II-lea i-a oferit portretul cu inscripţia *manu propria*), a avut întrevederi cu conţii Bülow şi Goluchowski, a dat interviuri la ziare precum „Localanzeiger" şi „Neue Freie Presse", a fost decorat cu „Marele cordon al ordinului Leopold". Şeful guvernului a avut o întrevedere şi cu Hansemann căruia i-a propus reluarea vânzării de terenuri petroliere, ca şi reînnoirea a 20 milioane de creanţe imediat exigibile. Aceste primiri „au fost de natură să ridice un pic prestigiul său avariat *vis à vis* de compatrioţi"[26] arătând totodată, potrivit lui Maiorescu, că „trece de adevăratul purtător al Triplei Alianţe după moartea lui Brătianu" [27]. Dar, din păcate ele nu aduceau nici o „înlesnire finanţiară", după remarca aceluiaşi.

Întors de la Berlin el a expus modalitatea prin care vedea reechilibrarea bugetului şi anume prin impunerea unor impozite directe deoarece impozitele indirecte „când este strâmtoare" nu dau resurse. Din perspectiva sa trebuiau impuse capitalurile mobiliare, bunurile de mână moartă, lefurile funcţionarilor, impozitul complementar (din cauza inechităţii că„ţăranul şi bogatul plătesc aceeaşi taxă"), sporirea mai multor patente [28]. Supus dezbaterii comitetului delegaţilor, format mai cu seamă din potrivnicii săi (Manu, T. Ionescu, I. Lahovari, Al Bădărău, Gh. Pallade – singurul adept al lui Carp), programul de impozite a fost, după cum arăta Pallade, „în parte mutilat, în alte părţi amendat şi –poate ce era mai excesiv – încredinţat unor delegaţi hotărâţi a aduce radicale modificări concepţiei financiare a proiectului guvernamental" [29]. Discuţiile din secţii au luat în cele din urmă caracterul unui conflict deschis dintre comitetul delegaţilor şi şeful guvernului.

Au avut loc întâlniri ale miniştrilor cu regele. Sfatul regelui adresat lui Carp de a fi mai suplu a primit replica acidă a acestuia: „C'est le tort que votre Majesté a eu", iar apoi pentru a îndulci situaţia adăugă: „Mais du reste Votre Majesté peut céder parce qu'elle est permanent et élu à un

[25] „Destăinuirile lui Carp", în „Adevărul" XII (1900), nr. 4106 din 31 decembrie apud M. Iosa, Tr. Lungu, *op. cit.*, p. 73.
[26] Henry către Delcassé apud I. Bulei, *op. cit.*, p. 222.
[27] T. Maiorescu, *Însemnări* … apud I. Bulei, *op. cit.*, p. 222.
[28] C. Gane, *op. cit.*, vol. II, p. 259.
[29] „D.A.D.", 1900-1901, nr. 24, şedinţa din 31 ianuarie 1901, p. 327, apud M. Iosa, Tr. Lungu, *op. cit.*, p. 75.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

lendemain, tandis que nous autres ministress, nous n'avons qu'aujourd'hui" [30].

Carp era atacat nu numai din parlament ci şi dinspre PC. Astfel, la întrunirea conservatorilor pentru alegerea Comitetului Clubului şi a preşedintelui, din octombrie/noiembrie 1900, demisionatul gen. Manu a vorbit violent împotriva „junimistificării partidului" conservator [31]. Lui Maiorescu Carp îi scrisese: „Je suis beau joueur, j' ai perdu la partie, je me retire à la campagne, je renonce à la politique" [32].

Cred că indiferent de cauze, constatarea lui Iorga, care este una de bun simţ, se impune: „o creştere de impozite şi taxe nu putea contribui la popularitatea unui regim încă de la început aşa de primejduit"[33]. Carp a dovedit încă o dată că era capabil să ia măsuri pe care el le considera eficiente ignorând aspecte precum popularitatea. Dacă ar fi beneficiat de sprijinul financiar pe care şi l-a dorit în condiţii avantajoase economic dar şi politic guvernarea sa ar fi decurs altfel. Dar cum istoria nu se judecă cu dacă, Petre Carp a acţionat potrivit unui conservator pentru care măsurile dureroase de astăzi sunt premisa necesară pentru binele de mâine.

4. Căderea guvernului

Ostilitatea crescândă la adresa guvernului, hotărârea lui Carp de nu modifica programul său financiar l-au adus în cele urmă în situaţia de a-şi înainta, în ianuarie 1901, demisia. Dar regele, ca urmare a sfaturile lui Maiorescu şi ale lui Cantacuzino, dar şi a atenţionărilor venite din afară(Kiderlen îi atrăgea atenţia că fără Carp la guvernare nu se putea spera la o însănătoşire a finanţelor româneşti) [34] nu i-a acceptat-o. Maiorescu le spunea regelui şi lui Cantacuzinocă guvernul trebuia menţinut deoarece „impozitele propuse de Carp şi destul de energica lui reducere bugetară sunt cunoscute pe piaţa financiară a Berlinului şi inspirăîncredere; aceastăîncredere este esenţială pentru tot creditul statului şi acest credit trebuie să rămână cât se poate de cruţat pentru a se mai întrema şi a putea admite peste doi ani împrumutul care să stingă datoria flotantă de 175.000.000 lei" [35].

---

[30] T. Maiorescu, *Însemnări zilnice*, ediţia I. Rădulescu-Pogoneanu, vol. II, Editura Libăriei SOCEC & CO., Bucureşti, iunie/iulie 1884, apud I. Bulei, *op.cit.*,p. 224.
[31] I. Bulei, *op. cit.,* p. 219.
[32] T. Maiorescu, *Însemnări …,* în *Idem*, p. 224
[33] N. Iorga, *op. cit.*,vol X, p. 276.
[34] Apud I. Bulei, *op. cit.*, p. 225.
[35] T. Maiorescu, *Însemnări* …, apud M. Iosa, Tr. Lungu, *op. cit.*, p. 76.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

Însă dezbaterile relative la programul financiar erau obstrucţionate în comitetul de delegaţi fapt care l-a determinat pe primul ministru să declare public neînţelegerea. La 12 februarie, a fost votată moţiunea de încredere în guvern, premierul Carp a interzis membrilor cabinetului să participe la vot ceea ce a dus la căderea lui cu 74 voturi pentru şi 75 contra. Dacă ar fi votat şi guvernul, el ar fi rămas la putere cu 82 de voturi contra 75. Dar şicanările ar fi continuat. La 13 februarie 1901, primul ministru înainta demisia sa regelui.

Căderea cabinetului Carp a fost interpretată în multiple feluri. Astfel, Bulei identifica o greşeala lui Carpşi anume aceea că a preferat calea impozitelor şi nu a economiilor. El a supraevaluat veniturile care trebuiau să rezulte din impozite la 14 milioane. Dar evaluarea la venitul vămilor, la băuturile spirtuoase, la monopolul tutunului, la venitul căilor ferate, la domenii s-a dovedit a fi eronată [36].

Z. Ornea credea că premierul deşi era un bun finanţist în vremuri normale nu avea pregătirea necesară pentru a face faţă unei situaţii excepţionale în care seceta, recolta proastă se complicaseră cu o dificultate financiară europeană îngreunată de războiul anglo-bur [37].

Dispariţia colaboratorului său pe teme financiare, Menelas Ghermani, i-a îngreunat şi mai mult situaţia junimistului. Despre moartea acestuia Maiorescu afirma că: „Pierderea este foarte mare pentru ţară; pentru noi junimiştii este enormă" deoarece el „era omul de încredere al obştei şi apoi nici Carp, nici Rosetti nu au raporturi speciale cu bancherii care făceau din Ghermani un ministru de finanţe aşa de îndemânatec" [38]. C. Bacalbaşa arăta la rându-i că această dispariţie a „împiedicat consolidarea guvernului lui P. Carp care, dacă ar fi biruit criza, ar fi ajuns chiar de atunci şeful întregului PC" [39]. Dar, Ornea îşi exprima rezerva chiar în legătură cu puterea lui Ghermani de a dezlega „o dificultate complexă, agravată şi de împrumuturile hazardate şi dezavantajoase contractate la bănci europene de diletanţi precum gen. Manu sau I. Kalinderu [40].

O greşealăcare i s-a imputat lui Carp a fost aceea de a menţine un parlament în care susţinătorii lui Take Ionescu erau dominanţi şi care i-au devenit ostiliîn condiţiile în care acesta nu a fost inclus în arcul guvernamental. Afirmaţia lui T. Ionescu: „Dacă am dat domnului Carp

[36] I. Bulei, *op. cit.*, p. 223.
[37] Z. Ornea, *op. cit.*, p. 351.
[38] T. Maiorescu, *Însemnări* …, apud I. Bulei, *op. cit.*, p. 212.
[39] C. Bacalbaşa, *op. cit.*, vol. II, p. 273.
[40] Z. Ornea, *op. cit.*, p. 351.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

guvernul, să-i dăm şi sufletele noastre" [41] şi urarea făcută cu prilejul fuziunii conservatorilor „să aibă un sprijin călduros în Cameră" [42] a fi trebuit să-l facă suspicios pe Carp. Dar aici, Gane a remarcat bine, în fond Carp venise la guvernare pentru că liderii majorităţilor îl rugaseră, fapt care presupunea sprijinul lor implicit.

Despre cauzele căderii guvernului Carp, Carol I afirmă: „Carp, care este cel mai capabil cap dintre conservatori, a fost până la urmă învins în Cameră şi a trebuit să se retragă. … Jocul fals al vechilor conservatori m-a determinat la acest demers energic (încredinţarea puterii liberalilor – n.ns. S.B.) căci deja de 14 zile aceştia *făceau miniştrilor asemenea greutăţi* că ei mi-au înmânat demisia lor. Pe atunci se ajunsese la un compromis cu majoritatea Camerelor care promisese să sprijine guvernul (subl. n. ns - S.B.). În loc să se întâmple aşa cabinetul a fost răsturnat [43].

Ornea considera că dacă guvernul Carp ar fi avut un parlament de partea sa care să-i voteze legile ar fi reuşit probabil nu să anuleze criza, ci s-o mai domolească [44]. Dar aşa, „artificierii" gen. Manu şi T. Ionescu au reuşit să conducă majoritatea conservatoare împotriva propriului guvern.

O altă cauză a acestei răsturnări a fost şi atitudinea arogantă a lui P. P. Carp faţă de rege, care fusese la început de parte sa. Spune Bacalbaşa: „soarta guvernelor era, întotdeauna, în mâna regelui Carol. Prin mici intrigi de palat guvernele veneau şi cădeau de atâtea ori". Gafa lui Carp a constat în expunerea în faţa împărtului german a părerii sale prea sincere referitoare la regele Carol I - moliciunea sa (provocată de teama de revolte) în susţinerea programului reformator propus de guvern – părere care i-a fost transmisă rapid regelui. De aceea, atunci când criza s-a ivit Carp a fost „lăsat din braţe". În faţa regelui el nu a negat afirmaţiile sale, dar tăcerea care a venit dinspre suveran a dat de înţeles că: „regele nu mai susţine pe Carp" [45]. Schimbarea de atitudine a regelui faţă de Carp este reflectată şi în corespondenţa sa privată cu Maria de Flandra. În aprilie 1901, Carol îl descria pe Carp, pe care-l aşeza în opoziţie cu noul premier, D. A. Sturda, astfel: „El are cea mai mare aderenţăîn ţarăîn vreme ce Carp are doar un grup restrâns *dă oamenilor peste nas* (subl. n.ns. – S.B.) şi în timpul scurtei sale guvernări a făcut nenumărate greşeli [46]. Despre greşelile comise de Carp acesta nu indica nici măcar una, cu toate căîn

41 Apud C. Gane, *op. cit.*, vol. II, p. 241.
42 Apud M. Iosa, Tr. Lungu, *op. cit.*, p. 62.
43 S. Cristescu, *Corespondenţa* …, p. 395.
44 Z. Ornea, *op. cit.,* p. 352
45 C. Bacalbaşa, *op. cit.,* vol. II, pp. 314-315.
46 S. Cristescu, *op. cit.*, p. 396.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

corespondenţa sa privată se întâlnesc trimiteri la probleme legate de guvernare (despre marile reduceri din buget, cum ar fi acelea care vizau salariile funcţionarilor).

Lipsa de susţinere a lui Carp a ieşit la iveală rapid dezvăluind faptul că fuziunea dintre conservatori a fost doar epidermică. Vechile ranchiune dintre conservatori (dominaţi de takişti) şi constituţionali au făcut imposibil actul guvernării astfel că guvernul a plecat de la putere înlăturat nu de acţiunile fireşti ale liberalilor ci de cele ale propriilor confraţi ideologici.

5. CONCLUZII

În istoria politică a României moderne, Petre P. Carp a fost un politician puternic implicat în efortul de dezvoltare a naţiunii sub aspectele economic, social, politic şi cultural. Perspectivismul m-a ajutat să trec dincolo de etichetele ce i s-au pus în epocă şi după aceea, fiindcă intenţia mea, într-o astfel de situare metodologică, nu a fost aceea de a-l acuza sau de a mă ralia necondiţionat ideilor sale, ci de a înţelege resorturile acestor idei şi ale acţiunilor sale. Metoda perspectivistă a lui Mannheim mi-a arătat faptul că Petre P. Carp a ajuns la guvernare în iulie 1900 nu nepregătit aşa cum s-a explicat în epocă căci el a venit cu un pachet de măsuri şi şi-a manifestat disponibilitatea şi pentru adoptare de noi măsuri în sensul redresării finanţelor româneşti. A căutat să realizeze în condiţii avantajoase pentru România un împrumut extern dar a eşuat, aşa cum a refuzat să contacteze credite care ameninţau sănătatea economicăşi independenţa politică a ţării. Lipsit de susţinere în parlament el nu a putut să-şi aplice planul său de măsuri, conceput de către el ca fiind adecvat rezovării crizei financiare în care se afla România. Greşelile sale personale: nedizolvarea Parlamentului dominat de elemente takiste, nefavorabile lui, şi sinceritatea dezarmantă la adresa suveranului său s-au adăugat şi ele cauzelor care au dus la căderea cabinetului. Mi se impune drept concluzie afirmaţia lui Ornea: „Dacă Petre P. Carp era lăsat de «ai lui» să guverneze, finalmente, în doi-trei ani izbutea să redreseze finanţele şi economia ţării. Sturdza a obţinut acest rezultat, în acelaşi interval de timp, cu măsurile preconizate de Carp (plus un împrumut de 15 milioane de la Banca Naţionalăşi câţiva ani de recoltă foarte bună) [47].

[47] Z. Ornea, *op. cit.*, p. 357.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.

Bibliografie:

Bacalbaşa, Constantin, *Bucureştii de altădată,* f. ed., Bucureşti, 1933, vol. II.

Bulei, Ion, *Sistemul politic al României moderne. Partidul Conservator,* Editura Politică, Bucureşti, 1987.

Carp, Petre P., *Discursuri parlamentare*, ediţia Marcel Duţă, Editura „Grai Şi Suflet – Cultura Naţională", Bucureşti, 2000.

Cristescu, Sorin, *Carol I.Corespondenţa privată (1872-1912)*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.

Gane, Constantin, *P. P. Carp şi locul său în istoria politică a ţării*, vol. I, II, Editura Ziarului „Universul",Bucureşti, 1936.

Iorga, Nicolae, *Istoria românilor*, vol. X, *Întregitorii*, Bucureşti, 1939.

Iosa, Mircea, Lungu, Traian, *Viaţa politicăîn România (1899-1910)*, Editura Politică, Bucureşti, 1977.

Maiorescu, Titu, *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*, ediţia Stelian Neagoe, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1994.

Însemnări zilnice, ediţia I. Rădulescu-Pogoneanu, vol. II, Editura Libăriei SOCEC & CO., Bucureşti, iunie/iulie 1884

Mannheim, Karl, *Ideology and Utopia,* Routledge şi Kegan Paul Ltd., Londra, 1968.

Ornea, Zigu, *Junimea şi junimismul*, vol. I, II, Editura Minerva, Bucureşti, 1998.

Bocancea, S. (2015). The Governing of the Constitutionalists (July 1900-February 1901) [Guvernarea constitutionalilor (iulie 1900-februarie 1901)]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, Tomul 16, 107-119.